บทที่ 3

รูปแบบคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวในภาษาไทย

ในบทนี้ ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะนำเสนอรูปแบบคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏ โดยในการนำเสนอจะแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของส่วนประกอบต่าง ๆ ที่ประกอบกันขึ้นเป็นรูปแบบคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวที่ใช้กันในปัจจุบัน ส่วนการอภิปรายถึงการเลือกใช้รูปแบบต่าง ๆ ของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวนั้น ผู้วิจัยจะได้นำเสนอในบทถัดไป

3.1 รูปแบบคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัว

จากข้อมูลที่ปรากฏพบว่า คำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวในภาษาไทยนั้นประกอบขึ้นด้วยส่วนประกอบสำคัญ 2 ส่วน ซึ่งสามารถสร้างกฎเพื่อแสดงรูปแบบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวได้ดังนี้

1. คำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัว ⟶ (คำขึ้นต้น)+ คำเรียกขาน

2. คำขึ้นต้น ⟶ { คำทักทาย+ (คำลงท้าย) / คำแสดงความคารวะ }

3. คำทักทาย ⟶ สวัสดี
   หวัดดี
   ไง
   เป็นไง
   Hi
   Hello
   ฯลฯ

4. คำแสดงความคารวะ ⟶ กราบ
กราบเรียน
กราบเท้า
เรียน
ถึง
Dear
To
ฯลฯ

5. คำลงท้าย ⟶ จ๋า
คะ
ครับ
ฮะ
ฯลฯ

6. คำเรียกขาน[1] ⟶ ก + (ข)
6.1 ข ⟶ คำลงท้าย
6.2 ก ⟶ (1 หรือ 2 หรือ 3 หรือ 4 หรือ 5 หรือ 6)
6.3 1 ⟶ คำนำหน้า
6.4 2 ⟶ คำเรียกญาติ
6.5 3 ⟶ ยศ
6.6 4 ⟶ ตำแหน่ง/อาชีพ
6.7 5 ⟶ ชื่อ
6.8 6 ⟶ วลีแสดงความรู้สึก

จากกฎ ดังกล่าวข้างต้นนี้สามารถจะอธิบายให้เห็นถึงรูปแบบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวได้ดังต่อไปนี้คือ

---

[1] กฎแสดงรูปแบบคำเรียกขานเหล่านี้ยกมาจากงานวิจัยของ กัลยา ติงศภัทิย์ และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2531:18)

กฎข้อที่ 1 หมายความว่า คำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวประกอบขึ้นด้วยส่วนสำคัญสองส่วน คือ คำขึ้นต้น ซึ่งอาจปรากฏหรือไม่ก็ได้ โดยมีเครื่องหมายวงเล็บ ( ) กำกับ ซึ่งโดยทั่วไปจะหมายความถึง มีหรือไม่มีก็ได้ (optional) และ คำเรียกขาน ซึ่งต้องปรากฏเสมอ

กฎข้อที่ 2 หมายความว่า คำขึ้นต้นที่ปรากฏนั้นได้แก่ คำทักทาย ซึ่งอาจตามด้วยคำลงท้ายหรือไม่ก็ได้ซึ่งอยู่ในเครื่องหมายวงเล็บ และ คำแสดงความคารวะ

กฎข้อที่ 3 หมายความว่า คำทักทาย ที่ปรากฏนั้นได้แก่คำทักทายดังนี้ เช่น สวัสดี หวัดดี ไง เป็นไง Hi และ Hello ฯลฯ

กฎข้อที่ 4 หมายความว่า คำแสดงความคารวะที่ปรากฏนั้นได้แก่คำว่า กราบเรียน กราบเท้า เรียน และ To ฯลฯ

กฎข้อที่ 5 หมายความว่า คำลงท้ายที่อาจปรากฏตามหลังคำทักทาย ตามที่เสนอไว้ในกฎข้อ 2 ได้แก่ คำลงท้ายว่า คะ ครับ ฮะ จ๋า ฯลฯ

กฎข้อที่ 6 หมายความว่า คำเรียกขานประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วน ก. ซึ่งต้องปรากฏเสมอและส่วน ข. ซึ่งอาจปรากฏหรือไม่ก็ได้ เครื่องหมายวงเล็บ ( ) ใช้กันทั่ว ๆ ไปในการเขียนกฎ หมายความว่า มีหรือไม่ก็ได้ (optional)

กฎข้อที่ 6.1 หมายความว่า ส่วนประกอบ ข. คือ คำลงท้าย

กฎข้อที่ 6.2 หมายความว่า ส่วนประกอบ ก. นั้น อาจเป็น 1 ตัวเลือก ตั้งแต่ 1 ถึง 6 หรือตัวเลือกใดผสมกับอีกกี่ตัวเลือกก็ได้ แต่ต้องเรียงลำดับตั้งแต่ 1 ถึง 6 เครื่องหมายวงเล็บเกี่ยวกับ (☒) ใช้ในการเขียนกฎ หมายความว่าต้องมีอย่างน้อย 1 ตัวเลือก

กฎข้อที่ 6.3 ถึง ข้อที่ 6.6 ระบุว่าตัวเลือก 1 ถึง 6 คือคำอะไรบ้าง[2]

จากกฎดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่า คำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวในภาษาไทย แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ตามกฎที่แสดง คือ ประเภทที่มีส่วนประกอบเป็นคำเรียกขานเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวในรูปของคำเรียกขาน และคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวที่ประกอบด้วยส่วนประกอบสองส่วนคือ มีคำเรียกขาน เป็นหลัก และมีคำทักทายซึ่งอาจตามด้วยคำลงท้าย หรือ คำแสดงความคารวะ เป็นส่วนประกอบข้างหน้าซึ่งอาจปรากฏหรือไม่ก็ได้

สำหรับ คำลงท้าย จากกฎแสดงรูปแบบคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวจะเห็นได้ว่า คำลงท้ายอาจปรากฏได้ 2 ครั้ง คือการปรากฏครั้งแรกจะเป็นคำลงท้ายที่ปรากฏตามหลังคำทักทาย และคำลงท้ายที่ปรากฏครั้งหลัง จะเป็นคำลงท้ายที่เป็นของคำเรียกขาน

---

[2] คำอธิบายเกี่ยวกับตัวเลือก 1 ถึง 6 ดูรายละเอียดในหัวข้อ 3.2

ดังตัวอย่างคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวที่ปรากฏในข้อมูลดังจะได้แสดงต่อไปนี้[3]

คุณพ่อคะ	(คำเรียกขาน)
สวัสดีพ่อ	(คำทักทาย+ คำเรียกขาน)
สวัสดีครับคุณแม่	(คำทักทาย+ คำลงท้าย+ คำเรียกขาน)
สวัสดีค่ะแม่คะ	(คำทักทาย+ คำลงท้าย+ คำเรียกขาน+ คำลงท้าย)
กราบพ่อ	(คำแสดงความคารวะ+ คำเรียกขาน)
ถึงแม่	(คำแสดงความคารวะ+ คำเรียกขาน)
เป็นไงน้องรักของพี่	(คำทักทาย+ คำเรียกขาน)
Hi เพื่อนรัก	(คำทักทาย+ คำเรียกขาน)
Dear คุณแม่ที่รักยิ่ง	(คำแสดงความคารวะ+ คำเรียกขาน)
เรียนคุณลุง	(คำแสดงความคารวะ+ คำเรียกขาน)

3.2 ส่วนประกอบคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัว

จากกฎที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่าส่วนประกอบสำคัญสองส่วนของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ ประกอบด้วยคำประเภทต่าง ๆ ดังจะได้แจกแจงและอธิบายต่อไปนี้

3.2.1 คำขึ้นต้น

คำขึ้นต้นเป็นส่วนประกอบหนึ่งของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวซึ่งอาจจะปรากฏหรือไม่ก็ได้ (ดูกฎในหัวข้อ 3.1) คำขึ้นต้นได้แก่คำต่อไปนี้คือ

คำทักทาย

คำทักทายที่พบว่ามีการใช้เพื่อเป็นคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวกันมากดังที่ปรากฏในข้อมูล คือ คำว่า "สวัสดี" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525:714) กล่าวไว้ว่า "สวัสดี เป็นคำนามประเภทหนึ่ง หมายถึง คำทักทายหรือพูดขึ้นเมื่อพบหรือจากกัน" จากคำนิยามดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโดยส่วนใหญ่แล้ว คำทักทายว่า "สวัสดี" มักจะใช้กันในภาษาพูดเมื่อเวลาที่ผู้พูดและผู้ฟังมาพบกัน แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่ามีการนำคำทักทายดังกล่าวมาใช้เพื่อเป็นส่วนประกอบในส่วนที่เป็นคำขึ้นต้นของคำต้นจดหมายส่วนตัวในภาษาเขียนในการเขียน

---

[3] ข้อมูลคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวที่พบทั้งหมดแสดงในภาคผนวก ข.

จดหมายด้วยเช่นกัน และบางครั้งนอกจากจะใช้คำทักทายว่า "สวัสดี" เพียงคำเดียวแล้ว อาจจะตามด้วยคำลงท้าย ทั้งนี้อาจเป็นการเพิ่มความสุภาพของผู้เขียนจดหมายที่มีต่อผู้ที่เขียนถึงก็เป็นได้ นอกจากนี้ยังมีคำทักทายอีกประเภทหนึ่งที่พบว่ามีการนำมาใช้เพื่อเป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัว คำดังกล่าวคือ คำทักทายที่เป็นคำยืมในภาษาอังกฤษ เช่น คำว่า Hi และ Hello เป็นต้น ตัวอย่างต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นถึงการใช้คำว่า "สวัสดี" เพื่อเป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัว

สวัสดีพ่อ (คำทักทาย+ คำเรียกขาน)

สวัสดีครับคุณแม่ (คำทักทาย+ คำลงท้าย+ คำเรียกขาน)

<u>คำแสดงความคารวะ</u>

คำแสดงความคารวะเป็นคำประเภทหนึ่งที่ถูกนำไปใช้เป็นคำขึ้นต้นซึ่งเป็นส่วนประกอบหนึ่งของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวในภาษาไทย คำแสดงความคารวะในที่นี้ หมายถึงคำที่ใช้เพื่อแสดงออกถึงความเคารพที่มีต่อผู้ที่ตนเขียนถึงโดยสื่อทางภาษาเขียน ซึ่งได้แก่คำต่อไปนี้คือ

คำว่า "กราบ"

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525:52) กล่าวว่า "กราบ" เป็นคำกริยาซึ่งหมายถึง การแสดงความเคารพด้วยวิธีนั่งประนมมือขึ้นเสมอหน้าผาก แล้วน้อมศรีษะลงจรดพื้น..... โดยปริยายใช้เป็นคำแสดงอาการเคารพเหมือนอย่างกราบ เช่น "กราบทูล" "กราบเรียน" ตัวอย่างที่จะแสดงต่อไปนี้เป็นการใช้คำว่า กราบ กราบเรียน ฯลฯ เพื่อเป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัว

<u>กราบ</u>พ่อ (คำแสดงความคารวะ + คำเรียกขาน)

<u>กราบเท้า</u>พ่อ (คำแสดงความคารวะ + คำเรียกขาน)

<u>กราบเรียน</u>คุณพ่อที่เคารพ (คำแสดงความคารวะ + คำเรียกขาน)

คำว่า "เรียน"

เรียน เป็นคำกริยา หมายความถึง "บอกให้ผู้ใหญ่หรือนายทราบ และเป็นคำขึ้นต้นจดหมายแบบหนึ่งเพื่อแจ้งให้ทราบโดยสุภาพที่นิยมกำหนดใช้กัน" (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2525:702) ดังที่ปรากฏในตัวอย่างของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวต่อไปนี้

<u>เรียน</u>คุณลุง (คำแสดงความคารวะ + คำเรียกขาน)

<u>เรียน</u>คุณน้าที่นับถือ (คำแสดงความคารวะ + คำเรียกขาน)

คำว่า "ถึง"

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2515:373) กล่าวถึง "ถึง" เป็นคำบุพบทหมายความว่าสู่ กระทั่ง ยัง เช่น ไปถึงบ้าน ; จนกระทั่ง เช่น ถึงลุกไม่ขึ้น ถึงแก่ก็ว่า และใช้เป็นคำจำหน้าในจดหมายระบุตัวผู้รับ" ตัวอย่างแสดงความคารวะว่า "ถึง" ที่ปรากฏเป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัว ได้แก่

ถึงคุณพ่อที่รักและเคารพ (คำแสดงความคารวะ + คำเรียกขาน)

ถึงป้าที่รัก (คำแสดงความคารวะ + คำเรียกขาน)

นอกเหนือจากคำแสดงความคารวะว่า "กราบ, เรียน, ถึง" ที่ได้อธิบายไปแล้วข้างต้นผู้วิจัยพบว่ายังมีคำแสดงความคารวะอีกประเภทหนึ่งที่ใช้เพื่อเป็นคำขึ้นต้นซึ่งเป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมาย นั่นคือ คำแสดงความคารวะที่เป็นคำยืมภาษาอังกฤษ ซึ่งได้แก่ คำที่ปรากฏในรูปแบบคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวจากข้อมูลที่ได้ ดังต่อไปนี้คือ

Dear คุณแม่ที่รักและเคารพยิ่ง (คำแสดงความคารวะ + คำเรียกขาน)

To+ ชื่อ (คำแสดงความคารวะ + คำเรียกขาน)

3.2.2 คำเรียกขาน

คำเรียกขานจัดว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่สุดของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวในภาษาไทยจากข้อมูลที่ปรากฏพบว่ามีการใช้คำเรียกขานเพื่อเป็นคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัว เช่น คำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวว่า "ลุงที่รักและเคารพ" จัดเป็นคำเรียกขานคำหนึ่ง และในการอธิบายถึงลักษณะของคำเรียกขานนั้นผู้วิจัยจะถือเอาตามคำจำกัดความที่ปรากฏในงานวิจัยเรื่อง คำเรียกขาน ของ ม.ร.ว.กัลยา ติงศภัทิย์ และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2531:15-17) ซึ่งกล่าวถึงคำนิยามคำเรียกขานว่า "คำเรียกขาน" คือ คำหรือวลีที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟัง หรือผู้ที่เขาพูดด้วยอาจมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่ปรากฏนับตั้งแต่ สรรพนาม/คำนำหน้า เช่น คุณและจบลงที่คำลงท้าย เช่น ครับ ดังตัวอย่าง "คุณแม่ครับ" นับเป็นคำเรียกขานคำหนึ่ง หรืออาจมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งที่สามารถปรากฏระหว่าง สรรพนาม/คำนำหน้ากับคำลงท้ายก็ได้ เช่น คำว่า "แม่" จัดเป็นคำเรียกขานคำหนึ่ง" ประเภทของคำเรียกขานที่พบว่ามีการใช้เป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวในงานวิจัยนี้ คือ ชื่อ คำเรียกญาติ อาชีพ/ตำแหน่ง วลีแสดงความรู้สึก คำนำหน้า และ คำลงท้าย ดังจะได้อธิบายรายละเอียดดังต่อไปนี้[4]

---

[4] คำจำกัดความของคำเรียกขานแต่ละประเภทที่ใช้ในงานวิจัยนี้ถือตามงานของกัลยา ติงศภัทิย์ และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2531)

คำนำหน้า

คำนำหน้า หมายถึงคำที่ผู้พูดใช้เรียกเพื่อระบุตัวผู้ฟัง คำนำหน้าที่พบในข้อมูลเพื่อใช้เป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวของงานวิจัยนี้ ได้แก่ คุณ ท่าน ไอ้ เป็นต้น

คำเรียกญาติ

คำเรียกญาติ หมายถึง คำที่แสดงความสัมพันธ์โดยเชื้อสายหรือโดยการแต่งงานที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟังที่เป็นญาติจริง ซึ่งปรากฏใช้เพื่อเป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวของงานวิจัยนี้ คำเรียกญาติที่ปรากฏใช้ได้แก่ คำว่า พ่อ แม่ ลุง ป้า ลูก และ น้อง เป็นต้น

ยศ

ยศ ตรงกับภาษาอังกฤษว่า rank หมายถึง เครื่องกำหนดฐานะหรือชั้นของบุคคล เช่น จ่า หมู่ พระยา คุณหญิง ในกรม เป็นต้น สำหรับในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยไม่พบการใช้ ยศ ซึ่งเป็นคำเรียกขานคำหนึ่ง เพื่อใช้เป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวแต่อย่างใด

อาชีพ/ตำแหน่ง

ตำแหน่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า tittle หมายถึงฐานะ หรือ หน้าที่การงาน เช่น ครู ส่วนอาชีพนั้น หมายถึงคำเรียกขานที่ระบุอาชีพของผู้ฟัง เช่น "หมอ" ในที่นี้คำทั้งสองถูกจัดไว้เป็นประเภทเดียวกันเพราะคาบเกี่ยวกันอยู่ เช่น คำว่า "ครู" อาจถือไว้ว่าเป็นทั้งตำแหน่งและอาชีพ ส่วนคำว่า "เพื่อน" ก็จัดไว้ในคำประเภทนี้ด้วย ซึ่งทั้งคำว่า "ครู" และ "เพื่อน" ปรากฏใช้เพื่อเป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวของงานวิจัยนี้ด้วยเช่นกันนอกเหนือจากคำว่า "ศิษย์" และ "อาจารย์"

ชื่อ

ชื่อเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของคำเรียกขาน ชื่อที่พบส่วนใหญ่เป็นชื่อตัวหรือชื่อจริง หรือที่ตรงกับภาษาอังกฤษว่า first name (ชื่อแรก) เช่น นันทา และรองลงมาคือ "ชื่อเล่น" เช่น อ้อย หรือ "ชื่อย่อ" เช่น นิ (ย่อมาจากนิสารัตน์) ในข้อมูลคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวของงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยไม่พบการระบุการใช้ชื่อในลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยเฉพาะทุกครั้งที่มีการใช้ชื่อเพื่อเป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมายดังนั้น ผู้วิจัยจึงถือว่า "ชื่อ" ที่ปรากฏในงานวิจัยนี้มีความหมายครอบคลุมถึง "ชื่อ" ทุกแบบดังที่กล่าวมา

วลีแสดงความรู้สึก

วลีแสดงความรู้สึก คือ ข้อความที่ผู้พูดใช้เป็นคำเรียกขานหรือเป็นส่วนประกอบของคำเรียกขานเพื่อแสดงความรู้สึกพิเศษต่อผู้ฟัง เช่น ที่รัก ที่นับถือ เช่น คุณน้าที่นับถือ วลีแสดงความรู้สึกทั้ง 2 คำนี้ พบว่ามีการใช้เพื่อเป็นส่วนประกอบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัว ของงานวิจัยนี้ด้วยเช่นกัน นอกเหนือจากวลีแสดงความรู้สึกอื่น ๆ เช่น "สุดที่รัก" "ที่เคารพและนับถือ" หรือ "ที่รักและคิดถึงมาก" เป็นต้น

คำลงท้าย

คำลงท้าย คือ คำที่แสดงความสุภาพ หรือ แสดงความสนิทสนมที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟังใช้ประกอบกับส่วนประกอบอื่น ๆ ของคำเรียกขาน และต้องปรากฏอยู่ข้างท้ายเสมอ เช่น คะ ครับ

ทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นถึงคำประเภทต่าง ๆ ที่ปรากฏใช้เพื่อเป็นส่วนประกอบสำคัญของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวในภาษาไทย ซึ่งรูปแบบของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวตามข้อมูลที่ปรากฏได้แสดงไว้โดยจัดแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ คำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวที่มีส่วนประกอบเดียว คือ คำเรียกขาน และ คำขึ้นต้นจดหมายที่มีส่วนประกอบสองส่วน คือ คำขึ้นต้น + คำเรียกขาน ดังแสดงไว้ในภาคผนวก ข. ในการศึกษาถึงทางด้านการเลือกใช้รูปแบบต่าง ๆ ของคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวนั้นจะได้เสนอผลการวิเคราะห์โดยละเอียดในบทต่อไป